

Káli István

KOLBÁSZ NEHÉZ IDŐKRE

Szepe vagyok. Ezt a gúnynevet a legjobb gyermekkori barátom, Vaskó adta nekem. Ez valamikor 1961 júniusában történt. Az akkoriban még Romániában is előfizethető *Ludas Matyit* nézegettük, s Vaskót lenyűgözte az a színes karikatúra Hruscsov és Kennedy bécsi találkozájáról, amelyen a századforduló szecessziós pompáját sejtető vendéglő tartásos főpincére rászól a pesti Józsiból Szepivé átosztrákosodott primásra, húzza halkabban, hadd döntsön zavartalanul, a teljes nyugalom közepette a két derék férfi a világbéke sorsáról. A névadás eredete: állítólag az olykor kamaszosan átszellemült pofázmányom az akkoriban slágerré lett magyar táncdalok hallgatása közben hasonlított a saját fontosságától meghatódott bécsi primáséra. Azóta se *Ludas Matyi*, se Vaskó. Előbbit, közel másfél százados szolgálata után hivatalos humorplatformjaként a pártállam vitte magával a történelem sírjába, utóbbit a nemléte a kerékpározás közbeni eséskor elszenvedett combnyaktörése nyomán a kényszerfekvésből sarjadt tüdőgyulladás.

A könnyed, gyakorta mégis mély humor és az igaz barát hiánya miatti olykor rossz közérzetemet szerencsére mindig pótolja valaki. Most éppen Silberhorn Bandi, más nevén Keren professzor, a világ egyik legnevesebb kardiológusa. Hát nem furcsa? Itt ül mellettem a tizenkilencéves Hyundai Accentem anyósülésén, és nem törli le az arcán lepergő könnycseppet, miközben az egykori dr. Horváth Éva professzorasszony lányának meglátogatása ürügyén Szováta felé robotgunkban áthajtunk Nyárádmagyarósról Sóvárad felé, s a vízvázalótó rövid serpentinjének legmagasabb pontjára érve a június eleji üdezőld ezernyi árnyalatával kitárulkozik előttünk a Kis-Küküllő tágas völgye, a túlsó erdőborította, szelid dombvonulata. Csak sóhajt egy-egy mélyet, és Erdély csodájáról, az Örökkévalócska kegyelméről motyog valamit alig érthetően, és abban benne van minden pillanatnyi, gazdagon felbugyogó érzelve. Történik pedig mindez annak ellenére, hogy amióta ismerem, a túlzott érzelmesség soha nem volt jellemző rá. Márpedig jó ideje ismerem. Öt tucatnál is több éve van már annak. Az a közel fél évszázad

sem változtatott rajta, ami a kapcsolatunkból a sors akarata folytán kimaradt. Sem előtte, sem utána nem emlegette, hogy ő miért úgy éli meg a holokausztot követő első generációs egykeséget, ahogy. Ez különben soha nem volt, mert nem is lehetett téma közöttünk. Léteztünk, akkor felhőtlen életű kamaszokként, most az életbe sok karommal kapaszkodó fél-aggastyánokként, akkor is, most is arra törekedve, hogy közben ne álljunk ellen az életöröm csábításának.

Ismeretségünk kezdetének idején nem volt könnyű lyukat rágni az ő zseniburkán, hogy kibújhasson belőle a kamaszstiklikre rávehető közönséges emberke. Meg is kínlódtunk érte Vaskóval. Lényegében csak az általa különösen izgalmasnak tartott történelem volt képes lehámozni róla a stréber-burkot, s az emberi természetességig megviccelni őt. Mindezt először és talán utoljára a gimnázium tizedik osztályában, azon az első évharmadi, orosz dolgozat előtti napon.

Ez pedig annak volt betudható, hogy az édesapja, az értelmetlen haláltól a csoda folytán megmenekült munkaszolgálatosként, lévén a történelem és az arról szóló művek nagy tisztelője, a nappali szobájuk egyik vitrines szekrényében felsorakoztatva, bárki látogató, érdeklődő számára elérhetővé tette a legcsodálatosabb történelmi lexikonok, leírások, tanulmányok sorozatait.

A délelőtt megbeszéltek szerint aznap délután négy óra körül találkoztunk hárman – Vaskó, Bandi és én – a Bandiék Vörösmarty utcai, a kor lakhatási viszonyaihoz képest eléggé tágas lakásában, hogy együtt tanuljuk meg azt a mindössze három leckét, amit Tímár tanár úr felhagyott az évharmadi dolgozatra, hadd ne valljunk szégyent előtte, akit azért is tiszteltünk, mert igazán lezserül kezelt minket, a Bandin kívül mindig lázadásra kész kamaszokat. De már az együttlét első pillanataiban hagytuk magunkat lenyűgözni attól a csodavilágtól, amivel akkor szembesültünk, amikor Laci levette arról a bizonyos vitrines könyvespolcra, kinyitotta és fellapozta a *Tolnai Képes Világtörténelem* egyik kötetét. Az ámulatból, ebből a furcsa önkívületből pedig csak akkor ocsúdtunk, amikor odakint már jócskán szürkült, bent pedig majdnem egészen ránk sötétedett, s mi még bár egy „drásztvujtyé” erejéig sem foglalkoztunk az oroszból évharmadi dolgozatra felhagyott leckékkel. Ha Vaskó véletlenül a fölötte levő polchoz nyúl, s a Ribáry Ferenc szerkesztette *Világtörténelem a művelt magyar közönség számára*

írt kilenc kötetének valamelyikét emeli le, amelyeknek szövegét csak imitt-amott tarkította egy-egy mesteri rézkarc, talán soha az életben nem halljuk majd Bandit közönséges emberi módon káromkodni. De mivel a *Tolnai*, díszesebb lévén, prioritást élvezett a Vaskó megítélésében, akkor és ott, a sűrűsödő sötétben láttuk Bandit életében először remegni a rémülettől, hogy semmit nem tud a másnapra elvárt ismeretekből, sem a Tímár-féle követelményekből, sem a többi órára felhagyott leckékből, és immár arra kárhóztatott, hogy a drága éjszakai alvásidejét áldozza fel a halaszthatatlan muszáj-tanulásra. Mi ketten Vaskóval ezt könnyedebben fogtuk fel, tudván, hogy – főleg az írandó dolgozat tekintetében – a tanuláson kívül létezik más alkalmi módszer is egy tisztas átmenőjegy elérésére. Így aztán eléggé rámenősek és meggyőzőek voltunk az általunk elképzelt változatot illetően, és Bandi, az egyéb, jobb megoldás hiánya miatti hosszas vergődését követően, beletörődött a javasolt megoldásunkba: három üres füzetbe írja be külön-külön a feladott leckéket, az órán egy negyedikbe körmöljön valamit, beadás előtt pedig cserélje ki az alkalmi, esetleges, talán éppen zagyva kreációt a jó szöveget tartalmazó füzetrel.

Úgy is lett. Jóformán egy óra sem telt el, elkészült a három kis orosz nyelvű remekmű.

Másnap Tímár tanár úr a dolgozatírásra szánt órának úgy a közepe táján elkapta Vaskót puskázni, és kiküldte az osztályból. Bandi izgalma attól kezdve a csúcsra hágott. Túlon túl igyekezően, hogy mielőbb megejtse a füzetcserét, nem várta meg az óra végi nyüzsgést, amikor az elkerülhetetlen zsongás a különben éppen csak neszezést feltételező mozdulatot elfedheti, hanem a legnagyobb csendben kísérte meg azt, szemet és fület ingerlően, zaklatóan zizegtetve a két füzetet, amire a tanár úr, a rémület megtettesítőjeként, szépen tagolva a magyar szavakat, felkiáltott. „Te is, fiam, Silberhorn Endre?!”, majd néhány másodpercnyi fennkölt, töprengésre szánt némaságot követően, a karját egyértelműen lendítve, az ajtóra mutatott. Öt perc sem telt el, én következtem, pedig az egyedi puskázási technikámra addig mindenkor büszke lehettem. Sorstársaimat a folyosón találtam. Bandi arca szederjes volt a haragtól, mint a némák, kínlódott, hogy felajzottságának hangot adjon, mígnem, rá nem jellemző módon, kitörhetett belőle

a megalázottság miatti elkeseredés: „Basszon meg titeket az ’ten azért, amit velem műveltetek!”

A rajongásig szeretett történelem akkorra már másodszor babrált ki Bandival, persze, annak az első alkalomnak nem ő volt a „kitermelője”. Imádott tantárgyát kilencedikben C. Bazil tanította, aki folytonosan a férfias vagány, a mindentudó szerepében tetszelgett, harsányan, de amúgy érdekesen viszonyult a világ és az emberiség egykori eseményeihez, ám képtelen volt az igazságos osztályozásra: az első, legtöbbször felületes benyomása alapján mindegyikünket betáblázta egy értelmi és tudáskategóriába, és aszerint adta az első feleletünkre a jegyet, attól kezdve pedig, tudtál, vagy nem, azt a jegyet kaptad. A Bandival történt esetig senki nem kapott nála nyolcasnál jobbat az osztályban. Amikor végre rá került a sor, aki addig minden tantárgyból jeles volt, egy enciklopédia vagy a világ legtökéletesebb történelmi tanulmánykötete sem tudott volna többet felmutatni a témában, mint ő a feleletében. Mindannyian azt vártuk, hogy lenyűgöző előadásának csillagos tízes lesz a megérdemelt jutalma. A mindentudása, de főleg a mindenhatósága dicsfényében tetszelgő C. Bazil arcára a Bandi remek előadását követő néma csendben kiültek az elégedettség és önelégültség különös jegyei, majd az általa újonnan felfedezett csodanebuló felmutatta tudás élményének hatása alatt saját örömmámorában tetszelegve felkiáltott: „Bravo, măi! Nouă!”¹ A harsány „dicséretnek” megvoltak az azonnali hatásai: egyfelől az osztály döbbsent, ugyanakkor elítélő felhördülése, másfelől a Bandi szemmel látható átváltozása: mint egy órákkal előbb abálni tett tokaszalonna, testi terjedelmében eltorzulva a felére, önbecsülésében nullára zsugorodott.

A lehető legtermészetesebbnek tartottuk, hogy a középiskola utolsó évében átiratkozott a városnak abba az oktatási intézményébe, ahol biológia főszak is volt, hiszen tudtuk róla, hogy bármi áron orvos szeretne lenni. Ami végül meg is történt, a legkisebb nehézségek, megpróbáltatások nélkül járta végig a marosvásárhelyi egyetemet, tette le évenként jelessel valamennyi vizsgáját, szerezte meg hat év múltán a gyógyítás gyakorlásához szükséges oklevelet, vágott bele hivatásába a hippokratészi esküje után. Tanárai egyöntetű javaslatára egyike lett

1 Brávó, te! Kilences! (román)

annak a néhány kiváltságosnak, akiknek nem kellett valamelyik moldovai faluban a legnyomorultabb körülmények között elkezdniük gyógyító tevékenységüket, hanem valamelyik marosvásárhelyi kórházban gyarapíthatták szaktudásukat, lévén, hogy akadémiai, azaz egyetemi karrierre szemelték ki őket. Így került Bandi orvosinasnak a „kettes bel”-re, dr. Olosz Egon és dr. Horváth Éva professzorok vonzás- és hatáskörébe, akiket, amint azt gyakran felemlgette, a későbbiekben mindennapi imájába foglalt volna, ha mutatkozik benne bármikor is hajlandóság az efféle metafizikai megnyilvánulásra. Olosz professzort azért, mert megtanította a szívbetegségek és -bántalmak diagnosztizálásának minden lehetséges emberi titkára, fortélyára, a professzor-asszonyt pedig, túl a hihetetlen szakmai tudásán kívül, főleg azért, mert amikor az idős, özvegyen maradt, Auschwitzet megjárt és túlélte édesanyja kérésére elhatározta magát az aliazásra, kommunista meggyőződése és hittétele nyomán szerzett befolyását latba vetve addig odáztatta azt a bizonyos, elítélő gyűlést – amelynek nyomán Bandi valamelyik avasi vagy móc vidék lét- és szakmai nyomorában kényszerült volna eltengődni a kivándorlásig –, amíg meg nem kapták az áttelepüléshez nélkülözhetetlen, de azt már szinte biztossá tevő, úgynevezett *nagy nyomtatványt*.

Az már szinte magától értetődő volt számára, hogy odakint a jeruzsálemi Hadassah Egyetemi Kórháznál alább nem adja.

Alig egy hónappal a jom kippuri háború után alapos közbenjárásra volt szüksége az ottani, egykori marosvásárhelyi, de odakint már befutott bennfentesek részéről ahhoz, hogy egyáltalán szóba álljanak vele, az ismeretlen jöttmenttel, egy olyan világhírűvé cseperedett-gyarapodott intézményben, amelyik az 1934-es alapítása óta folyamatosan emelkedett a teljes elismerés szintjére. Csakhogy a jó időben, jó helyen tett jó szó sem mindig éri el az elvárható eredményt. Ezért aztán nem volt eléggé egyértelmű, emiatt a környezete nem is igazán értette, micsoda erőszakos álláspont, hogy ő máshol nem hajlandó elképzelni az élete folytatását, csak a Hadassah-ban, ott is csak a kardiológián. Majd miután tisztázódott, hogy az eltökéltsége háttérében nincs semmi hamisság, és arról került szó, hogy talán rendben is lenne, de nincs üresedés, és a szükséges anyagi háttér sincs, amiből fizethetnék, ő azt válaszolta, hogy nem is tart rá igényt, fizetés nélkül is csinálja,

bizonytalan időre is vállalja a megtúrt státuszt, csak vegyék be tartaléknak a sleppbe, hogy a közelből figyelhesse a kórház híres professzorának meg a többi neves orvosnak a gyógyító módszereit, egyszerűen képtelenek voltak felfogni, hogy ilyesmit normális ember egyáltalán óhajthat, és a későbbiek során sem derült ki, hogy végül is minek volt köszönhető az el- és befogadása, de úgy lett, ahogyan elképzelte.

Mintha az amúgy rendkívüli agyának a teljesítőképessége is meghatározódott volna, naponta sok-sok órát tudott felváltva összpontosítani arra, hogy egyfelől tökéletesítse a héber meg az angol nyelvtudását, másfelől alaposan utánaolvasson minden új, addig ismeretlen vagy általa kevésbé elmélyített szakmai fogalomnak. No persze, az sem a véletlenül múltott, hogy közben az élethez nélkülözhetetlen anyagiakkal való törődés mellőzhető volt. Ugyanis nem vaktában indult neki az új életnek, már otthonról hagyta működni a jó zsidó szokást, hogy nem maga keres megfelelő feleségnek valót – könnyen került egy Jente-féle, mint a *Hegedűs a háztetőn*ben –, készen kapta a családot: egy valamikori felvidéki szlovák környezetből származó, de már az egykori Palesztinában is őshonosnak számító, jó felmenőkből való asszonyt meg egy aranyos, még karon ülő kislányt is ráadásként. És mert az új családja ragaszkodott valami ősbibb helyi névhez az egykori, erdélyi betelepülés-kor megvásárolt helyett, Bandi abba is belement, hogy változtasson a szerinte különben jól hangzó zsidó nevén, nem akart sokat lacafacázni a kereséssel, az értékre utaló *silber* – azaz ezüst – elhagyásával a *hornból*, vagyis a *szarvból* kiindulva meg is találta a héber megfelelőt, így lett belőle Andre Keren, s közben még kuncogott is, hogy az új nevét, az óhéber nyelv szerinti kettős jelentése miatt, akár még *dicsfénynek* is értelmezhetik, ahogyan a középkori keresztény bibliafordítók, éppen ellenkezőleg, az ótestamentum *keren* szavát a dicsfényű Mózes esetében – szándékosan vagy szándéktalanul, de mindenképpen a zsidó nép akkoriban vélt Sátán-szolga jellegére utalva félreértelmezték – *szarvként* értelmezték, melynek következményét bárki arra járó érdeklődő halandó megcsodálhatja Michelangelo Buonarroti Mózes-szobrának „fejdíszén” a római San Pietro in Vincoli-bazilikában.

Az első időben csak a szakmához nélkülözhetetlennek képzelt fehér köpeny jelezte, hogy az a csapat végén kullogó jóarcú, eleven tekintetű, göndör hajú, hallgatag kiskan a magabiztos orvosfalkához tartozik,

mígnem néhány hónap múltán, amikor már úgy érezte, tud annyit, ért annyit az új világából, hogy végre megszólalhasson, egy délután, nagyvizit közben, a slepp többi tagjának elképedése közepette mert ellentmondani dr. Elyakim Celo professzornak, a belgyógyászati részleg mindenható vezetőjének egy újonnan befektetett beteg diagnózisát illetően – akihez végre őt is odaengedték egy percre, hogy taneset gyanánt megvizsgálhassa, meg is indokolva mindazzal, amit az általa istenített *Öcsi bácsitól*, pontosabban dr. Olosz Egon professzortól tanult az alatt a két év alatt, amíg a kettes belgyógyászatban inaskodott. Óvatosan halk, ám annál nyomatékosabb és magabiztosabb megjegyzésére a professzor úr csak egy nemtetszésnek is felfogható hümmögéssel reagált, de attól a naptól kezdve már majdnem minden új beteghez odaengedték egy rövid vizsgálatra. Majd amikor néhány hét múlva, annak következményeként, hogy a kórház megkapta azt a világszinten is újdonságnak számító berendezést, az echokardiográfiát – amely sok szempontból forradalmasította a szív- és érgyógyászatot, hiszen segítségével egyszerűbbé, pontosabbá, egyértelműbbé vált egyik-másik kór diagnosztizálása –, s az utóbbi időben kezelt betegek mindegyikét újra megvizsgálták vele, aminek nyomán kiderült, hogy az ominózus ellentmondás esetében a készülék Bandit igazolta a mindenható főnökkel szemben, nem lehetett aprehendálni a professzori ukáz ellen, hogy a továbbiakban, egyelőre tanársegédi minőségben, ideiglenesen, próba-időre szólóan, ő tanítja a szív- és érrendszer fizikai vizsgálatának módszereit a Jeruzsálemi Héber Egyetem orvosi karán. Mert műszaki fejlődés ide vagy oda, amit az ember bizonyosra vehetően tud, azt a gép legfeljebb igazolni vagy cáfolni képes.

Nos, hogy ez az egyszeri, különös fejlemény a továbbiakban hova vezetett, mire volt elég? A próbaidőből végül negyvenvalahány év lett. A Bandi esetében egyértelműen bejött az, amit külön-külön mindkét gyermekemnek elmondtam a beláthatatlan világba indításukkor, amikor tizennégy évesen megkapták az első személyi igazolványukat: a szerencse azt jelenti, hogy felkészülten fogadod az élet adta esélyt.

Az alatt a negyvenvalahány év alatt a jeruzsálemi egyetemen bejárta az akadémiai fokozatok lépcsőit, az esetet követő alig egy évtized után, még negyvenéves kora előtt professzorrá növe ki magát. De lehetősége adódott „kikukkintani” a nagyvilágba is, két évig a Stanford University

Hospital posztdoktori képzésére, hat hónapig társprofesszorként a University College of London Hospital működési rendszerébe, miközben kutatásainak, gyakorlati ismereteinek köszönhetően kétszáznál több publikációja jelent meg a világ szinte minden szakfolyóiratában. És persze előadásokat vállalva eleget tett jóformán minden meghívásnak a nagyvilág egyetemi vagy gyógyászati központjaiban szervezett szakkonferenciákon és -kongresszusokon. Ennek köszönhetően kapott hat évvel előbb először meghívást a dr. Benedek professzorházaspár által a felújított sáromberki Teleki-kastélyban szervezett kardiológiai konferenciára is, és tett eleget évről évre az újabb részvételi felkérésnek, egyfelől azért, mert megtiszteltetésnek vette, hogy számon tartják a munkásságát, a tudását, másfelől pedig, mert tíz éve, amikor a három gyermekét is magával hozva eljött az ötvenéves érettségi találkozónkra, felfedezte, hogy mi hiányzott neki 1973 őszétől kezdődően az élete teljességéhez: nem annyira az a szerteágazó gyökérrendszer, amivel annak idején erőteljesen kapaszkodott a Vörösmarty utcához és tágabb környékéhez, amely egyben a gyér rokoni kapcsolatokat is jelentette, mint inkább a Teréz hagyatéka. Persze, ehhez el kellett mesélnie nekem, alkalmi meghallgatójának, a tényé lett hiányérzete hátterét.

A negyvenes évek végén, ötvenes évek elején a megélhetésükhöz szükségest alig közepes rangú tisztviselői beosztásban kiteremteni igyekvő Silberhorn házaspár nem engedhette meg magának, hogy szemük egyetlen fénye, Bandika komoly felügyelet nélkül maradjon, amíg ők az újonnan formálódó rendszert szolgálják. Ezért szinte magától értetődő volt a megfelelő családi kisegítő felfogadása, alkalmazása, akinek szerepét akkoriban még mindig a pejoratív *cseléd* szóval igyekezett a környező világ leegyszerűsíteni, noha a házi mindezen ehhez jobban illett volna. Különösen a Teréz esetében, aki valamennyi házimunka alól mentesítette a „nagyságát”, miközben Bandikát is igazi pótanyaként szerette és gondozta. Természetesen a véletlenek egybeesése is szükségeltetett ahhoz, hogy éppen ő, ez a „derék teremtés” kerüljön hozzájuk, aminek hátterét Bandi csak később tudta meg az anyjától: akkoriban kapta a hírt, hogy a hűséggel hazavárt fiatal férjét a tífusz a halálba enyészte a szibériai fogságban; emiatt vélte, hitte úgy, hogy nem lehet már élete, tehát maradása sem a szülőfalujában, Jobbágytelkén, s határozta el, hogy elszegődik szolgálónak a

városba. Mélyen hithű római katolikus lévén, mint minden jobbágytelki, már az elején leszögezte, hogy ő nem ragaszkodik sem a csütörtök, sem a vasárnap délutáni kimenőhöz, helyette inkább le sem fekszik szombaton, mindent időben elvégez, csak elmehessen vasárnap délelőttönként misére a plébániatemplomba, mert azt kihagyni Isten elleni véték, amely érvel szemben Silberhornéknak egy szavuk nem lehetett. Az így tett engedményt soha meg nem bánták volna, ha egy adott pillanatban nem válik számukra alkalmilag kellemetlenné. Néhány hónap múltán ugyanis Bandika, aki valamiért hamar megszokta a Teréz nélkülözhetetlen közelségét, egyik vasárnap sírva, toporzékolva kikövetelte magának, hogy őt is magával vigye a templomba, ami nem is lett volna baj, csakhogya első alkalommal lévén ott, félreértette a ministránsok ceremóniabeli csengetését, s mivel otthon, a többi, lassan nebulóvá cseperedő kiskölyökkel együtt feladata volt, hogy szerdánként az utca végére kiállva lesse a lovas szemeteskocsi érkezését, amelyet az egyik szemétrakó harsány kolomphanggal, majd a megfelelő kiabálással jelzett, hangosan elkurjantotta magát a szent áldozásra készülők néma áhítata közben, hogy „Teréz, jön a szemetes!”, az ebből csírázott, illetlen általános derével megtörve a Jaross apátplébános celebrálta szentmise rendjét.

Az ételek igazi ízére is Teréz szoktatta rá, aki – mert Silberhornéknak nem voltak vallásos jellegű kikötései az étrendet illetően – nem sajnálta a réteges disznóhással főzött lucskos káposztából a kaprot meg a csombort, a pörköltekből az örölt borsot meg a pirospaprikát, a krumplilevesből a babérlevelet meg a vagdalt, füstölt császárhúst, s úgy általában semmiből a hagymát meg a fokhagymát. De Bandi leginkább azt szerette, amikor karácsony környékén Teréz egy nap szabadságot vett ki, hogy hazamehessen Jobbágytelkére a disznóvágásra, majd onnan a legkiválóbb csemegékkal tért meg, amelyek közül „az aranyos kis zsidó gyermek” főleg a véres- meg a májashurkából zabálta agyon magát, na meg a frissen olvasztott, jó húsos tepertőből, amivel igazából soha nem tudott betelni, s talán még a tavasz jöttének táján előkerülő, bükkfafűrészporral hidegen füstölt, padláson szikkasztott kolbásznál is jobban szerette, márpedig annak íze az ő gyermeki lelkében akkoriban a mennyországi megdicsőülés érzését keltette.

Ezért is kérdezte meg tőlem ama bizonyos ötvenéves találkozó előtt, amikor az általam felkutatott, s az emlékezésre meghívott egykori,

kivándorolt zsidó osztálytársaim ragaszkodtak ahhoz, hogy az otthonukban meglátogassam őket, én pedig megkérdeztem, mi az, amivel itthonról kedveskedhetek nekik, hogy „Szepikém, lehet-e még nálatok Teréz-ízű kolbászt kapni valahol?” S midőn jeruzsálemi fogadásomkor az első falat megkóstolása után meggyőződhettem, hogy igen, a három hónap múlva sorra kerülő találkozót használta fel arra, hogy bespájoljon belőle, mintegy három kilónyit vásárolt, remélve, hogy nem dobatják vele kukába hazafelé utazásukkor a reptéri ellenőrzésen. Tudtam, személyesen meggyőződhettem, hogy nem kell aggódnia a portéka tárolása miatt otthon, a lakásukban, mert az aranyos és kedves nejével többnyire külön konyhán voltak, az asszonya a zöldségdús, jobbára húsmentes, keleties táplálékra esküdött, Bandi, akiből a további, toporzékolással kierőszakolt templomlátogatások miatt már majdnem keresztény lett, a táplálkozást illetően is megmaradt Teréz-epigonnak, emiatt külön-külön hűtőben, illetve fagyasztóban tárolták a saját ínycsalataikat.

Attól kezdve, ha csak tehettem, mindig megkérte valamelyik Erdélybe, Marosvásárhelyre kalandozó „hazája fiát”, vállalja fel, hogy elvisz neki legalább egy kevéske, általam küldött kolbászt, netán egyéb itteni finomságot. Az természetes volt, hogy amikor személyesen jött szülővárosába, ő maga vásárolt be. Úgy tett két évvel előbb, az akkori, júniusi marosvásárhelyi konferencia alkalmával is, olyan mennyiségű – nyolc szál tisztos méretű – kolbászt vitt magával, amiről úgy gondolta, egy évig kitart majd. De csak egy szálát fogyasztott el belőle, mert a Hámász október 7-i galád támadása után, amikor az volt a szlogen, hogy a beláthatatlan következményekre való tekintettel minden izraeli polgár spájzoljon be tartós és tápláló élelmiszerekből, Bandi úgy gondolta, hogy a jó erdélyi szárazkolbásznál nincs tartósabb és táplálóbb élelmiszer, ezért ez év májusáig nem is nyúlt hozzá, meg sem kóstolta, mert végül nem követelte meg a háborús viszony alakulása, az előző évben ugyanis vitt még négy szálát, ami így-úgy spórolva simán kitartott az idei, újabb június eleji konferenciáig. Ide indulása előtt mégis rávette magát a mélyhűtött kolbászok minőségének ellenőrzésére, és elégtétellel tapasztalta, hogy azokat elkerülte az avasodás meg egyéb ízváltozás, ugyanolyan élvezettel fogyaszthatók, mint friss korukban.

Bandi már a Szovátára indulásunk előtt leszögezte, hogy ismét vendége vagyok egy jó ebéd erejéig. Hiába erősködtem, hogy nálam

otthon kétfajta levesből és háromféle főfogásból – lehet, hogy nem kimondottan Teréz-, de mindenképpen erdélyi ízekből – választhatna, hajthatatlan maradt.

A hazafelé úton minden elérhető vendéglő menükínálatát kiemezte, de egyiket sem találta olyan gazdagnak és változatosnak a kívánt ízek szempontjából, mint a Malom utcai *Laci csárdáét*, amit már bejáratottnak tartott. Ott kötöttünk ki tehát végül, de előtte még fel akart tankolni a majdani otthoni fogyasztásra szánt finomságokkal, ezért elkanyarodtunk a kis kitérővel elérhető Dacia piac felé, ahol négy hús- és hentesáru bolt között válogathatott volna, de elfogadta a javaslatomat, hogy az általam kedvelt portékákat forgalmazó boltot próbáljuk ki először, vásároltam hát magamnak kétfajta szárazkolbászból egy-egy szálat, megkértem az elárusító hölgyet, hogy vágjon le egy kis karikát mindkettőből, azt kapta be Bandi, s rágta el, miközben arcára kiült az ízekért felelős szakember szigora, de aztán megenyhültek a vonásai, s bólintott, hogy igen, mehet. Ennek ellenére csak egy-egy szálat vett mindkettőből, merthogy otthon még van rezerva, ami jövő ilyen tájig kitart; a szalonát kissé zsírosnak és kevésbé füstösnek tartotta; a húsos tepertőről viszont ott helyben dicshimnuszt mondott. A bevásárlás után először a szállodához hajtottunk, hogy a csemegék mielőbb hűtőbe kerüljenek, nehogy a koradélutáni dagadó melegben legparányibb kár is érje őket.

A székelgyulyás, amit a csárdában rendelt magának ebédre, állítólag finom volt, de nem eléggé savanykás, levest nem kért, mert előző nap a zöldséggel, hússal gazdagon tálalt, külön tejföllel, csípős paprikával „feljavított” tárkonyos leves után a borjúpörköltnek és a nokedlinek csak a felét tudta befogadni a gyomra, márpedig a pazarlásnak az ő életében, bármilyen jellegű is legyen az, nincs helye. Miután a tálkájából kiürült az étel, jólesően lazult el néhány percre az ernyő árnyékolta asztal mellett a kellemes kinti fuvallatban, de aztán sietnie kellett, mert általa fontosnak tekintett találkozója volt azzal a helyi, neves kardiológus professzorral, akitől három évvel előbb ajándékba kapott egy Olosz Egon-portrét, amit állandóan a Hadassah-beli munkaasztalán tart egy bézs színűre pácolt talpas farámában. Mielőtt a szálloda előtt kiszállt volna az autóból, melegen megölelt, arcon csókolt, majd gyorsan elfordult, kiugrott, s csak a kezét dugta be a leeresztett ablakon, gyermekes mozdulatokkal, csuklóból intgetve.

„Nagyon köszönöm, Szepikém, csodálatos nap volt ez a mai”, írta este WhatsApp-on, miközben, ahogy másnap megtudhattam, éppen a kedvére való vörösborot kortyolgatta a konferencia alkalmából rendezett fogadáson.

Aztán hazarepült.

Nyolc napra rá hajnalban Izrael megtámadta az iráni katonai, valamint az atombomba gyártására használható létesítményeket. Nyilvánvaló volt, hogy a dühödtt válaszadás nem marad el. Tehát az is, hogy a Gáza miatt lényegében még háborúban álló zsidóország polgárai újból felhívást kapnak a vészhelyzeti tartalékok kialakítására.

„Szerintem ezúttal nem vittél elég kolbászt”, írtam még aznap délelőtt Bandinak, aggodásom jeleként.

Fél órán belül megjött a megnyugtató válaszomra szánt válasz: „Van még annyi tartalékom, Szepikém, hogy remélhetem, kitart a szükséges ideig. Bízom az enyéimben.”

Szász Sándor: Az idő gyermeke